

UTILIZAREA PROGRAMELOR CARTOGRAFICE ASISTATE DE CALCULATOR PENTRU REALIZAREA TEZĂURULUI ANTROPONIMIC ROMÂNESC

Ionel Boamfă¹

Resumé

Cet ouvrage se propose de présenter la méthodologie utilisée pour réaliser un trésor anthroponimique roumain, en utilisant des programmes cartographiques assistés par l'ordinateur. Nous présentons quelques cartes avec la localisation des certains noms au niveau mondial, national et regional (pour le Pays d'Olt) et quelques explications linguistiques et historiques. Finalement, ce trésor anthroponimique deviendrait accesible sur un site Internet, qui pouvait être actualisé périodiquement.

Mots-clés : *trésor anthroponimique roumain, programmes cartographiques, ordinateur, cartes anthroponimiques, explications linguistiques et historiques, site Internet ;*

În ultima vreme, folosirea programelor cartografice asistate de calculator a luat o mare extindere, fiind utilizată în multe și variate domenii. Deși la prima vedere nu ar părea că aceste programe se pot utiliza în acest scop, totuși, vom încerca, în demersul nostru, să dovedim că astfel de mijloace moderne pot servi la realizarea unui tezaur antroponimic românesc.

Acțiunea noastră se află într-o fază complet incipientă, în care ne-am propus, în paralel cu acțiunea de documentare științifico-bibliografică și de colectare a materialului onomastic, să ne fixăm și metodele de cercetare cele mai potrivite pentru a evidenția cât mai expresiv și convingător aspectele analizate.

Ca bază cartografică am folosit decupajele administrative, de diverse ordine, existente în perioada actuală, atât în ceea ce privește harta politică a lumii, cât și hărțile administrative ale României și Ungariei². Ținând cont de faptul că ne-am axat, în mare măsură, demersul științific pe spațiul geografic al Țării Oltului³, am utilizat și

¹ Universitatea „Al. I. Cuza” Iași, Departamentul de Geografie – Centrul Universitar de Geografie Umană și Amenajarea Teritoriului (C.U.G.U.A.T.)

² Pentru Ungaria este vorba de decupajul administrativ actual, la nivel de comitate, pus la dispoziție, cu amabilitate, de colegul nostru, prof. dr. Octavian Groza. De același sprijin am beneficiat și în ceea ce privește utilizarea decupajului administrativ al României, în care caz am utilizat împărțirea administrativă până la nivel de comună, în vigoare la 1 ianuarie 1992 (NUTS 5).

³ Zonă asupra căreia s-au concentrat lucrările de licență (1996), disertație (1997) și doctorat (în curs de finalizare).

un fond cartografic mai de detaliu, derivat din decupajul comunal actual al României, dar și unul mergând până la unitățile elementare de habitat (orașe și sate).

Datele statistice colectate au fost centralizate în fișiere cu extensia txt (în programul Microsoft Excel), iar hărțile pe care le prezentăm au fost obținute după prelucrarea imaginilor cartografice realizate cu ajutorul programului Philcarto (care îmbină fondurile de hartă menționate, realizate cu ajutorul programului Adobe Illustrator, cu fișierele Microsoft Excel cu extensia txt).

personale la teren, realizate între anii 1995 și 2004⁴, sau de pe site-urile internet, fie ele externe, fie românești.

Hărțile și antroponimele prezentate au fost alese aleatoriu⁵. Urmărim ca, prin asemenea materiale, să evidențiem diverse aspecte uman-geografice, demografice, referitoare Materialul statistic și explicațiile ce însoțesc o parte din hărți au fost obținute fie din lucrări care tratează onomastica românească, realizate de **David Prodan**, **Ștefan Meteș**, **N. A. Constantinescu** și **Ștefan Pașca**, fie cu prilejul documentărilor la o anumită structură etnică din trecut (antroponime precum *Coman*, dar și referitoare la antroponime românești în alte țări), la activități economice tradiționale (*Văcaru*), la fenomenul migratoriu, intern (*Olteanu*) sau/și extern (*Oltyan*) etc. Astfel, am exemplificat, cu hărți referitoare atât la spațiul românesc, cât și la cel extern, prezența unor originari (și) din spațiul românesc, în afara acestuia, repartiția la nivel intern și internațional a purtătorilor acestor nume, iar în unele cazuri, am încercat să dăm și explicații referitoare la originea unor nume, atestarea lor documentară, variantele și derivatele lor etc. Ne propunem, în ultimă instanță, să surprindem, într-un *Tezaur antroponimic românesc*, cât mai multe, dacă nu totalitatea numelor de persoană românești, cu explicații de natură istorică, lingvistică și geografică, completate cu hărți care să evidențieze prezența lor atât în spațiul românesc, cât și la nivel internațional. Acolo unde dispunem de informații, vom realiza și hărți care să surprindă nu doar repartiția actuală a acestor antroponime, ci și evoluția istorică a răspândirii lor atât la nivelul țării, cât și peste hotare⁶. Acest *Tezaur* ar urma să fie

⁴ Cel mai complet și actual material antroponomastic, cu valoare de cel mai cuprinzător eșantion onomastic posibil, se regăsește în listele cu alegători colectate în luna iunie 2004, din toate localitățile făgărășene.

⁵ Am fost nevoiți, din motive obiective, să selectăm aceste reprezentări dintr-un material cartografic care cuprinde, chiar și numai în acest stadiu de început al activității noastre, mii de hărți. Exemplele oferite urmăresc, în această lucrare, nu atât să evidențieze realități geografice cu ajutorul antroponimiei, ci, mai cu seamă, în ce fel vor arăta reprezentările și explicațiile ce le vor însoți în menționatul *Tezaur antroponimic românesc*.

⁶ Beneficiem, cel puțin pentru o mare parte a Țării Oltului, de eșantioane reprezentate de numele capilor de familie (și numărul fiilor acestora) atât din *urbariile* din prima parte a veacului al XVII-lea (publicate de **David Prodan**), cât și din *conscripția austriacă* din 1721-1722 (publicată de **Ștefan Meteș**). **Alexandru Bărbat** prezintă, pe de altă parte, în lucrarea *Dezvoltarea și structura economică a Țării Oltului*, cu numele, emigrații din prima parte a secolului al XX-lea în România (Vechiul Regat) și America (Statele Unite ale Americii), pe sate. Cum, pentru perioada actuală, putem afla, datorită site-urilor Internet, măcar parțial care este distribuția emigrației românești făgărășene, este posibilă și prezentarea evoluției acestei emigrații în ultimul veac.

ANDRÓNIC 'Ανδρόνικος' „victorios” <άνήρ+νική, I 1. *Andronic*, -escul (Bc, CL); -a f.; -ă hațeg (Cand 103). 2. Cu epenteza lui i: *Androinic* (Dm; 17 A I 139); cu apoc.: *Androină*, 1632 (Sur II). 3. Cu sinc. *Adrunic* popa (Sd XI 1276); cu afer. *Dronic* b (Cat. mold II).

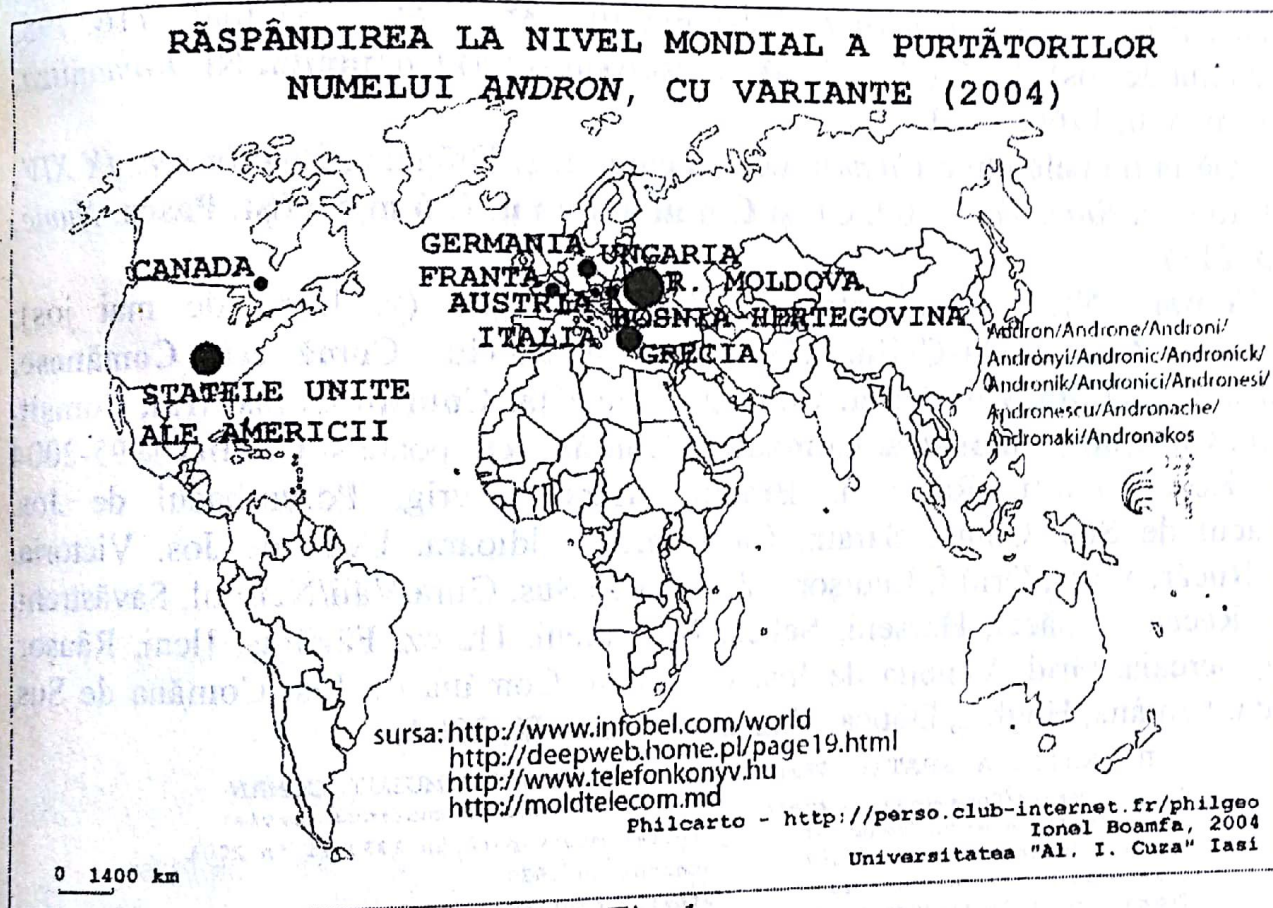

Fig. 1

CÓMAN. Nb. atestat des istoricește, din secolul al XVI-lea (1534), 1930 (Oprea-Cîrțișoara, Berivooi Mici, Șercăița). Nf. *Koman* 1726 (Porumbacul de Jos), 1680 (Porumbacul de Sus), 1509 Fragm. 76 (Ucea de Jos), 1728 Pușcariu, Rev., 66, 1789 (Ucea de Sus), 1726 (Gura Văii/Netotul), 1930 (imigr. din Berivooi Mici – Dejani), 1788, 1930 (Berivooi Mici), *Komány* 1788 (Berivooi Mari), 1516 Fragm 95, 1598 ib. 175 (Râușor), 1930 (imigr. din Drajna de Jos-Prahova, din Cucerdea-Târnăveni/Dicio-Sânmărtin – Făgăraș, imigr. din Berivooi Mici – Șercaia, Grid).
- Deriv.: (cu sufixul -a ș) **Comănăș.** Nf. *Comanass* 1722 (Berivooi Mici); (cu sufixul -e a s ă) **Comăneasă.** Nf. *Kominiaszi* 1680, *Kominjaszi* 1688 (Sărata), *Komanyasze* 1758 (Voivodenii Mari), *Kominiaszei* 1680, *Komenyeszi* 1789 (Ludișor), 1726 (Șinca Veche); (cu sufixul -e l) **Comănel.** Nf. *Komanyel* 1758 (Hârseni); (cu sufixele -e l -e a) **Comănelea.** Nf. *Komenelje* 1726 (Berivooi Mari); (cu sufixul -e s c u) **Comănescu.** 1930 (imigr. Galați-Făgăraș); (cu sufixul -i c ă) **Comănică.** 1930

(Veneția de Jos⁷); (cu sufixul -i c u) **Comănicu**. 1930 (Sărata) (cu sufixul -i c i u) **Comăniciu** Nf. *Komanitz* 1789, 1930 (Sărata), 1930 (Viștea de Sus), 1722, 1930 (Sâmbăta de Sus), *Komenics* 1726, *Komanics* 1758 (Lisa), *Comăniciu* 1725 Iorga, *St. Doc.*, XIII, 94, 1930 (Dridif), *Komenics* 1726, 1758, *Komenits* 1789, 1930 (Ludișor), 1930 (imigr. din Berivoii Mari, din Copăcel – Făgăraș, Mândra, Șinca Nouă, imigr. din Șinca Nouă – Perșani), 1726 (Grid), 1930 (Părău), *Komanits* 1625 Fragm. 214, 1628 Pușc., *Fam.*, I, 160, *Comanitz* 1667 Fragm. 388, 1785, 1831 *ibid.*, 716, 795, 1930 (Veneția de Jos), 1722 (Cuciulata); (cu sufixul -i ț ă) **Comăniță**. Nf. *Komanitza*, 1755 Fragm. 570, 1766, 1930 (Grid)

- De la numele etnic *Cuman*, pentru care cf. și Drăganu, *Rom în sec. IX-XIV*, 529-530, Iordan, *Rum. Top.*, 100. Cf. și **C o m á n c i u**, **C ó m ș a** (*Șt. Pașca*, *Nume*, 1936, pp. 213)

Coman, Nf., cu variantele și derivatele sale (v. harta de mai jos): **Comanici(u)**, **Comaniciu-Călin**, **Comănici**, **Comaneciu**, **Comăneci**, **Comănese**, **Comanița**, **Comaniță**, **Comăniță**, **Comsia**, **Comș(i)a**, **Comsit**, **Comșit(iu)**, **Comșit**, **Comșuța**, **Comșoiu**, **Comsulea**, **Comșulea**, **Comănescu**, poate și **Comici** 1995-2004 (Turnul Roșu/Porcești, Racovița, Bradul, Mârșa, Avrig, Porumbacul de Jos, Porumbacul de Sus, Colun, Sărata, Cârțișoara, Feldioara, Ucea de Jos, Victoria, Drăguș, Rucăr, Voila, Dridif, Ludișor, Sâmbăta de Sus, Gura Văii/Netotul, Săvăstreni, Berivoi, Recea, Copăcel, Hârseni, Sebeș, Mărgineni, Hurez, Făgăraș, Ileni, Râușor, Mândra, Șercaia, Grid, Veneția de Jos, Crihalma, Comăna de Jos, Comăna de Sus, Cuciulata, Fântâna, Hoghiz, Dopca, Ungra) (**I. Boamfă**, 2004)

REPARTITIA SPATIO-TEMPORALĂ A ANTROPONIMULUI COMAN

Coman/Comănas/Comăneasă/Comănel/	atestat în general continuu, izolat
Comănelea/Comănescu/Comănică/	atestat masiv până în 1930 și în 2004
Comănicu/Comaniciu/Comănicu/	atestat în 1930
Comăneciu/Comăniță/Comanciu/	atestat continuu, masiv
Comsa/Comsia/Comsit/Comsoiu/	atestat continuu
Comsoaie/Comsotă/Comsulea/	atestat în 2004
Comsut/Comsuta	atestat masiv din 1930
	neatestat

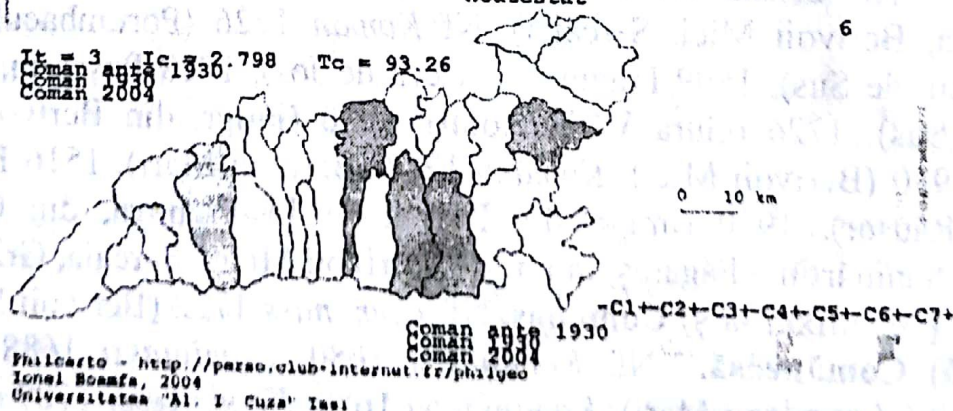

Fig. 2

⁷ Am precizat și accentul pe *i*, deoarece, de multe ori, am auzit pronunțat, greșit, *Veneția*. Între orașul din nord-estul Italiei și cele două sate din estul Țării Oltului nu este nici o legătură. Aceste două localități făgărășene, ca și pârâul omonim, *Veneția* (de la care și-au și luat numele), evidențiază caracterul *vânt* al substratului. De fapt, adesea, localnicii pronunță *Vineția*.

OLTEAN. Nf. *Olyan* 1787 (Ucea de Sus), 1788 (Gura Văii/Netotul), 1930 (Voila, Copăcel, imigr. din Vad-Făgăraș - Făgăraș, Vad), *Oltan* 1511, Hurm. II3, 10, 1661 Fragm 335 (Șinea Veche), *Olyanu* 1726, 1766 (Grid) (Șt. Pașca, Nume, 1936, pp. 292) *Oltean(u)* 1995-2004 (Avrig, Victoria, Copăcel, Făgăraș, Șercaia, Vad, Perșani, Șinea Veche, Hoghiz) (I. Boamfă, 2004);

RĂSPÂNDIREA PURTĂTORILOR NUNELUI OLTEAN/OLTEAN(U)
LA NIVELUL COMITATELOR UNGARIEI (2004)

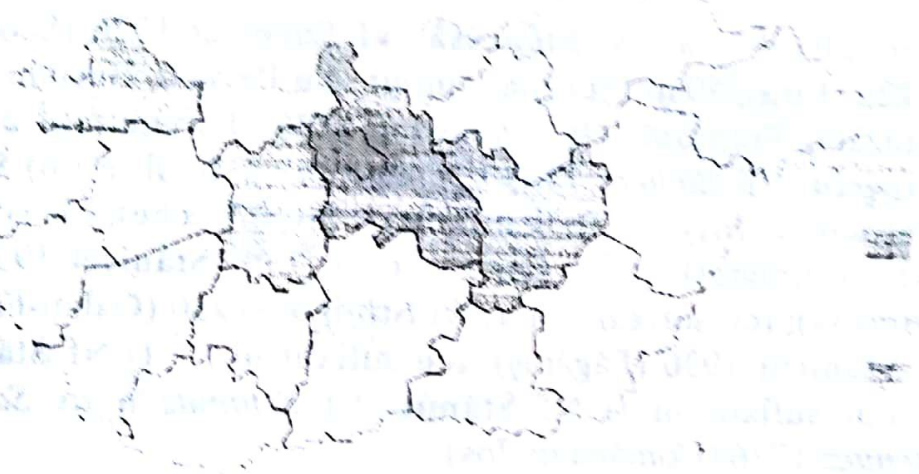

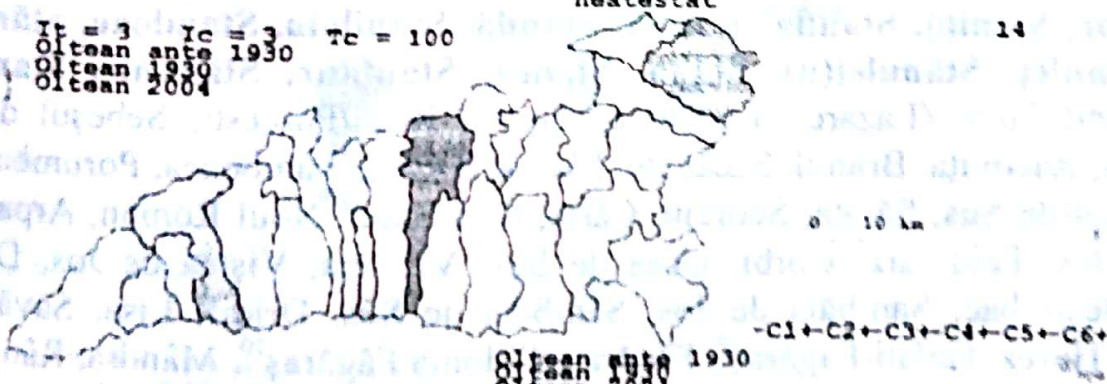
Fig. 3a

REPARTITIA SPATIO-TEMPORALĂ A ANTROPONIMULUI OLTEAN

Oltean(u)

- atestat în 1930
- atestat continuu
- atestat în 2004
- atestat din 1930
- atestat înainte de 1930 și în 2004
- atestat până în 1930
- neatestat

$Ic = 3$ $Ic = 3$ $Tc = 100$
Oltean ante 1930
Oltean 1930
Oltean 2004

Oltean ante 1930
Oltean 2004

Philcarto - <http://perso.club-internet.fr/philgen>
Ionel Boamfa, 2004
Universitatea "Al. I. Cuza" Iași

Fig 3b

STAN <sl. Stanislav, -mir <sl. *stan* „a sta” (în sus), „a se ridica” (Capidan; DR II; Weigand 148). La răspândirea lui va fi contribuit și forma *Costan* <*Constantin*; unele forme pierd pe *s* inițial (afereză); cu numeroase derivate și compuse (N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic*, 1963, pp. 375-376). Nb. atădată (din sec al XV-lea), des, mai târziu rar (Grid, 1930). Nf. *Sztan* 1766 (Sărata), *Stan* 1767 (Voila), 1721 (Dridif), 1930 (Luța, Berivoii Mici; Berivoii Mari – imigr. din Sâmbăta de Jos, Făgăraș), 1788 (Toderița), 1930 (Perșani – imigr. din Scărișoara-Alba, Grid – imigr. din Deleni-Botoșani), 1669 (Veneția de Jos), *Sztanuj* 1633 (Cuciulata)

- Deriv.: (cu sufixul -e a s ă) **Stăncăsă**, Nf *Szteneszi* 1726 (Scoreiu), 1722 (Arpașul de Sus), 1726 (Lisa), 1930 (Șercaia – imigr. din Perșani, Bucium – idem), de unde, prin masculinizare, **Stanésul**, Nf *Sztaneszul* 1726 (Porumbacul de Jos); (cu sufixul -e c i u) **Stănécium**, Nf *Stenecs* 1758 (Dejani); (cu sufixul -e i u) **Stănéiu**, Nf *Sztenej* 1680 (Porumbacul de Jos), 1726 (Ileni, Hurez, Șinca Veche); (cu sufixul -i c ă) **Stănică**, Nf 1930 (Lisa, imigrat); (cu sufixele -i c -e l) Nf **Stănicél** 1930 (Șercaia, imigr. din Râșnov-Brașov); (cu sufixul -u ț a) Nf **Stinigúța** 1930 (Galați-Făgăraș); (cu sufixul -i c i u) Nf **Stăniciu** 1930 (Făgăraș); (cu sufixul -u l e ț) Nf **Stănuléț** 1930 (Oprea-Cârțișoara); (cu sufixul -u ț) Nf **Stănúț**: Nf *Sztanutz alias Sandru* 1702 (Mărgineni). Nb *Sztemucz* 1726 (Comăna de Jos)

- Compus: **Stan-David**: Nf *Standavid* 1930 (Perșani); din sl. S t a n (Miclosich, 314)

STĂNA Nb. *Sztana* 1680 (Porumbacul de Sus), 1652 (Drăguș), 1633 (Comăna de Jos); sl. S t a n a. Cf. S t a n

- A se vedea și **STÂNCA, STÂNCIU, STÂNCU, STĂNÍLĂ, STĂNIMÍR, STĂNISLAV** (Șt. Pașca, *Nume*, 1936, pp. 323-325)

Stan, Nf., cu variantele și derivatele (v. hărțile de mai jos⁸): **Stani, Stăneasa, Stăneasă, Stănese, Stan-Man, Stanomana, Stan-Vlad, Stanca, Stanc(i)u, Stanciu-Neagoe, Stanciu-Vodă, Stanciulea, Stănciulea, Stancoi, Stănei(u), Stăncul)escu, Stănc(i)oiu, Stănică, Staniciu, Stăniciu, Stăniciu-Bratu, Stiniguță, Stiniguță-Laslo, Stănișor, Stăniță, Stanila, Stanilă, Stănilă, Stăniloiu, Staniloae, Stăniloae, Stanulet, Stanuleț, Stănuleț(u), Stana, Stanea, Stanimir, Stănimir, Stanislav, S(t)anislav 1995-2004 (Lazaret, Lotrioara, Turnul Roșu/Porcești, Sebeșul de Jos, Sebeșul de Sus, Racovița, Bradul, Săcădate, Mârșa, Avrig, Glâmboaca, Porumbacul de Jos, Porumbacul de Sus, Sărata, Scoreiu, Cârța, Cârțișoara, Noul Român, Arpașul de Jos, Ucea de Jos, Feldioara, Corbi, Ucea de Sus, Victoria, Viștea de Jos, Drăguș, Rucăr, Olteț/Beșimbac, Sâmbăta de Jos, Sâmbăta de Sus, Dridif, Lisa, Săvăstreni, Luța, Beclean, Hurez, Galați-Făgăraș⁹, Făgăraș, Colonia Făgăraș¹⁰, Mândra, Răușor,**

⁸ Nu prezentăm aici hărțile cu toate variantele, deoarece multe dintre ele se găsesc atestate în puține așezări, în bună măsură centre urbane.

⁹ Fostă comună, înglobată din 1968 la Făgăraș.

Toderița, Șercaia, Hălmeag, Perșani, Șinca Nouă, Părău, Comăna de Jos, Crihalma, Ungra, Hoghiz, Dopca) (I. Boamfă, 2004)

**RĂSPÂNDIREA PURTĂTORILOR NUMELUI STAN (CU VARIANTE)
ÎN LOCALITĂȚILE ȚĂRII OLTULUI (2004)**

Stan/Stan-Man/Stan-Vlad/Stanca/Stanc(i)u/Stanciu-Neagoe/Stanciu-Vodă/
Stanciulea/Stănciulea/Stancoi/Stănei(u)/Stăn(cul)escu/Stănc(i)oiu/Stănică/
Staniciu/Stănicu/Stănicu-Bratu/Stănișor/Stăniță

222

77

21

1

© Philcarto - <http://perso.club-internet.fr/philgeo>
IonelBoamfă, Universitatea "Al. I. Cuza" Iași, Departamentul de Geografie - CUGUAT, 2005

Fig. 4a

**RĂSPÂNDIREA PURTĂTORILOR NUMELUI STĂNILĂ (CU VARIANTE)
ÎN LOCALITĂȚILE ȚĂRII OLTULUI (2004)**

Stanila/Stanilă/Stănilă/Stăniloiu/Staniloae/Stăniloae

23

14

7

4

1

© Philcarto - <http://perso.club-internet.fr/philgeo>
IonelBoamfă, Universitatea "Al. I. Cuza" Iași, Departamentul de Geografie - CUGUAT, 2005

Fig. 4b

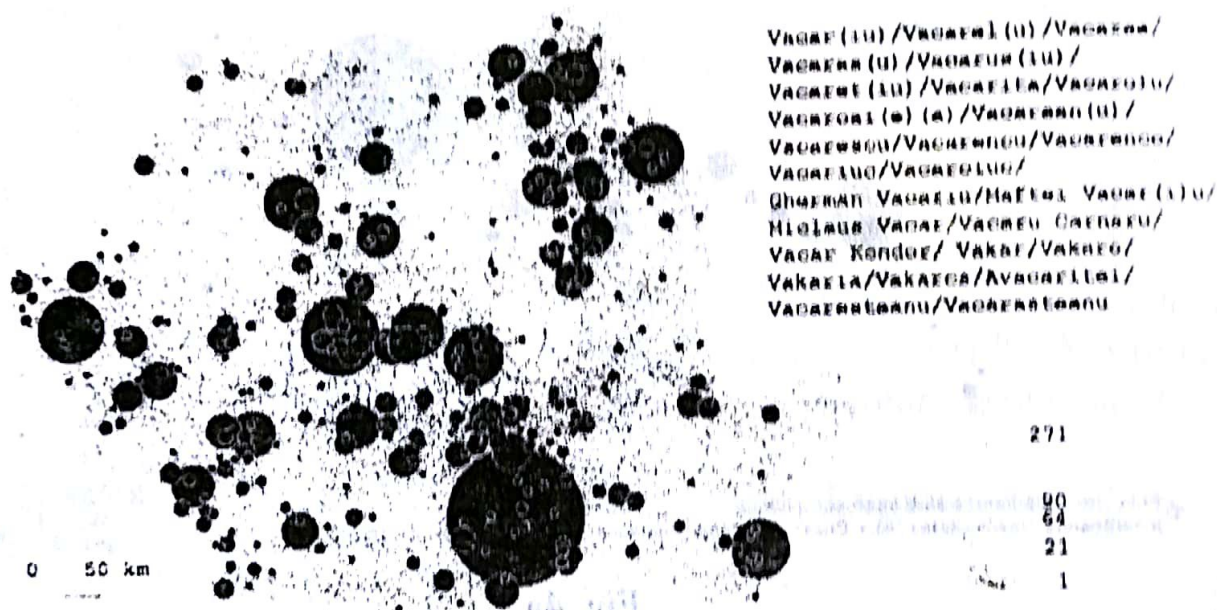
¹⁰ Astăzi este parte componentă (cartier) a(l) municipiului Făgăraș.

VĂCĂR. „păzitor de vaci” Nf. *Văcar(iu)* 1930 (Arpașul de Sus, Lisa), *Vaccar* 1722 (Berivoii Mici), 1930 Ohaba, Șinea Veche); cu sufixul *-e r e u Nf*

Văcărescu 1930 (Șercaia, imigr. din Gorj) (*Șt. Pașca, Nume*, 1936, pp. 343) 1995-2004 *Văcariu*, cu variante (v. harta: Avrig, Mârșa, Arpașul de Sus, Victoria, Rucăr, Lisa, Breaza, Râușor, Făgăraș, Șinea Veche, Șerești, Ungra) (*I. Boamfă*, 2004);

- Deriv.: (cu sufixul *-a r*) de la subst. *v a c e â* (*Șt. Pașca, Nume*, 1936, pp. 343)

RĂSPÂNDIREA ANTROPONIMULUI VĂCAR(IU); CU VARIANTE

Philcarto - <http://perso.club-internet.fr/philgeo>
 Ionel Boamfă, 2004
 Universitatea "Al. I. Cuza" Iași

www.paginaalba.ro

Fig. 5

Bibliografie

- Bărbat, Al. (1938) – *Dezvoltarea și structura economică a Țării Oltului*, Cluj;
 Cânduleț, Tr, Costache, I. (2002) – *Cârțișoara*, vol. I-II, Editura PIM, Iași;
 Constantinescu, N. A. (1963) – *Dicționar onomastic românesc*, Ed. Academiei, București;
 Meteș, Șt. (1935) – *Situația economică a românilor din Țara Făgărașului*, Cluj;
 Pașca, Șt. (1936) – *Nume de persoane și nume de animale din Țara Oltului*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, București;
 Prodan, D. (1970) – *Urbariile Țării Făgărașului*, Ed. Academiei, București;